

Dr. Osmar Lavo
Dvorska 6/II
LJUBLJANA
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a.

ISTRA

SALJITE DUZNU PRETPLATU!
NE DOZVOLITE DA PROPADA
OVAJ NAS JEDINI LIST!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Crni oblaci se nadvijaju

Prošle sedmice, prigodom zasjedanja Društva naroda, napisao je francuski novinar Gabriel Perry u jednom pariškom listu i ovo:

»Danas u Ženevi više nitko ne krije, da je sudbina Evrope i Društva naroda povezana sa uspjehom ili porazom republikanske Španije. Danas politički krugovi u Ženevi ne sumnjaju više u poraz generala Franca. Danas više nitko ne krije, da bi svako nepravedno miješanje u građanski rat Španjolske bilo neoprostivo od cijeloga svijeta. Ako se Francuska umiješa bilo kojim činom u korist generala Franca, to joj neće nitko u Evropi zaboraviti. Demokracija mora pobijediti, jer je ona jedina u stanju da dovede Evropu boljim i mirnijim danima.«

Povodom tog zasjedanja izdala je španjolska vlada »Bijelu knjigu«, koja je pobudila veliku pozornost i uzrujanost u cijelom svijetu. U toj knjizi ima 100 izvornih dokumenata o aktivnom učešću talijanske vojske u Španiji. O Njemačkoj se tu ne govori, i to iz razloga, izjavio je predstavnik Španije, što Njemačka nije član Društva naroda. Ali za Italiju se tu tvrdi da u Španiji postoje potpune jedinice redovne talijanske vojske, koje su podređene talijanskom vodstvu. Te ćete se ponašati kao u okupiranom zemljištu. Neki dokumenti, koji to dokazuju, nose potpis šefa talijanskog generalštaba Rossia. Posebne tajne naredbe tiču se prevoza motorizovanih talijanskih jedinica, koje nose znak OMS (Operazione militare in Spagna). U toj »Bijeloj knjizi« je i telegram Mussolinijev sa krstarice »Pola« talijanskim vojnicima kod Guadalajare, kao i zapovjedi bataljuna »Crnih strijela« na Biskajskom frontu. Puno dokumenata spominje »talijanski armadni korpus u Španiji«, a većina naredaba nosi potpis »talijanskog generalštabnoga šefa za Španiju«, generala Ferarisa, a dokument broj 67 poziva talijanske čete da viju španjolsku zastavu jedino ispod talijanske. Po tim dokumentima proizlazi da u Italiji postoji posebna pošta broj 500, kojoj je svrha da održava kontakt s Talijanima u Španiji. Iz neobično oštre naredbe generala Manzinia vidi se da su se talijanski vojnici sami ranjavali kako bi bili otpremjeni kući. Iz svih tih dokumenata proizlazi očigledno da Italija vodi pravi rat u Španiji, a to bi se moglo zaključiti i po samoj izjavi Mussolinija koju donosi »Petit Journal« 5. maja, u kojoj je, navodno, Mussolini izjavio von Neurathu: »Talijanske trupe ne mogu da napuste Španiju prije nego što general Franco ne zadobije odlučujuću pobjedu bilo ispred Madrida, bilo ispred Bilbaoa.«

Ta izjava nije bila nigdje demantirana. Kada je uzrujanost u Ženevi i u svijetu radi objavljivanja tih dokumenata bila na vrhuncu, došla je vijest da su španjolski vladini avioni bombardirali talijanski pomoćni ratni brod »Barletta« u Palmi na Mallorci, kojem zgodom je poginulo nekoliko talijanskih oficira. Odmah iza toga dolazi vijest o bombardiranju njemačke krstarice »Deutschland«. Španjolska vlada tvrdi da je »Deutschland« otvorio prvi vatru na avione španjolske vlade i da njemački i talijanski brodovi nisu imali nika-

kova prava da se zadržavaju u španjolskim teritorijalnim vodama. Uzbudjenje je dostiglo vrhunac, kada je došla vijest da su njemački brodovi radi toga bombardirali Almeriju, srušili vodovod, poštu i nekoliko blokova kuća, kojom zgodom je poginulo mnogo žena i djece. Nekako u isto vrijeme su neke podmornice, za koje španjolska vlada tvrdi da su talijanske, potopile neke španjolske trgovačke brodove, među kojima i velik putnički parobrod »Ciudad de Barcelona« sa skoro svim putnicima i posadom.

Današnji listovi donose još senzacionalnije vijesti. Tako zagrebačke »Novosti« od 3. o. mj. donose ovu vijest iz Rima prigodom dolaska u Rim generala Blomberga:

»Iz inače uvijek oslonjivih vrela doznaje se danas, da je talijanska vlada u suglasnosti sa vladom trećeg Reicha već izdala nalog zapovjednicima svojih ratnih brodova u Sredozemnom moru da zadrže i spriječe sve sovjetske brodove, koji bi pokušali da donesu ratni materijal ili ljudstvo za valencijsku vladu. Nadalje se doznaje iz istih vrela, da se u Italiji poduzimaju dalekosežne mjere za svaku eventualnost. Ako dodje do sukoba — taj će izbiti nenadano i posve neočekivano: Svaki pokušaj od ratnih brodova ili aviona valencijske vlade da ometu ili se suprotstave djelatnosti talijanskih ratnih ladja u španjolskim vodama bit će dovoljno za sukob, koji će neizbježno dovesti do svjetskog rata. Talijanski ministar pretsjednik g. Mussolini vratio se je sa odmora i sam vodi sve što će otsada poduzeti Italija. Veliki značaj se daje današnjem dolasku nje-

mačkog ministra rata generala von Blomberga u Rim. Očekuje se, da će oba državnika odrediti tokom ovih dana sudbinu svijeta i riješiti pitanje »Rat ili mir!«.

»Rat ili mir« — to je ona kobna alternativa koja se nije ni 1914 postavljala s takovom težinom. Ako taj rat bukne otvoreno, jer do sada se u Španiji vodio neke vrsti kamufilirani evropski rat, tada niko ne može predvidjeti šta će iz toga nastati. Po onome što dolazi iz Španije, taj rat bi momentano koristio generalu Francu, koji ne može da osvoji Bilbao, a kamo li Madrid. Čini se da je pobjeda vlade skoro sigurna, ako bi stvari išle dosadanjim tokom, t. j. ako se Italija i Njemačka ne bi jače angažirale nego do sada. Međutim će i Engleska s Francuskom imati u tom miješanju svoju riječ. Svi oni koji strepe od novoga svjetskoga klanja priželjkjuju tu odlučnu riječ dviju velikih demokratskih država sa nestrpljenjem.

Ljudsko društvo ne podnosi diktaturu u bilo kojem obliku.

Dr. Eduard Beneš

Ne jauči, nego stisni zube i upri.

Iz »Pogleda« Ante Dukića

**Pretplaćujte se,
čitajte,
širite**

„ISTRU“

**NAROČAJTE,
ČITAJTE,
ŠIRITE
»ISTRO!«**

Karel Sirk na konfinaciji

Višnjevska v Brdih, maja 1937. 27. aprila je kvestura aretirala sedem poštenih domaćinova iz te vasi, in sicer Antona Sirka, po domače Blaževca, uglednoga gospodarja in hišnega očeta, ter štiri njegove sinove, poleg tega še njihovega hlapca in zeta Jožefa Sirka (Kristančičevca). Povod za aretacijo je dal neki Sirk iz iste vasi, ki se je pred kratkim vrnil iz Abesinije. Omenjeni so pred kratkim pričali pred sodiščem proti njemu kot pretepaču. Radi tega se je hotel nad njimi maščevati in jih je ovdil karabinjerem, češ da so mu strgali spominski znak na abesinski vojni pohod. Aretiranci so še vedno v zaporu. Domačini se bojijo, da jih nebi konfinirali.

Kakor smo doznali iz najboljšega vira, niso bili vsi aretiranci obsojeni na konfinacijo, temveč samo sin Karel Sirk in sicer za dobo enega leta. Njegov oče Anton Sirk je bil samo posvarjen, ostali štirje pa so bili oproščeni.

Ante Bastjančič iz Pomera bio je u zatvoru

Pula, maja 1937. — 30. aprila su bili uhapsili Antuna Bastiančiča iz Pomera. — Bastjančič je bio već na konfinaciji radi svojeg narodnog uvjerenja. Ovog puta su ga držali pet dana u zatvoru i pustili su ga već 3. maja.

OTROKI POJEJO SLOVENSKI

Trst, 30. maja 1937. — 12. maja je bila v Miljah (Trst) otroška veselica. — Po končani slavnosti so se otročki iz vasi Plavij in Badihe spravili v vrste in pred autoriteto korakajo na vse grlo zapeli pesem »Čez tri gore...«

Ali ni ta glas nedolžnih otročičev došpel tam gor do vas. Ali se ne splača samo za te mlade otroke žrtvovati vse koristi in tudi lastno kri?

Primorac.

**EMIGRANTI!
ŠIRITE OVAJ NAS
JEDINI LIST!
PRETPLAĆUJTE SE NA
»ISTRU!«**

**PORADITE KOD SVOJIH
PRIJATELJA DA SE
PRETPLATE!**

**»ISTRA« JE DANAS
POTREBNIJA NEGO IKADA!**

Ivo Didič na svobodi

Trst, juna 1937. — Znani hotelier iz Idrije Ivo Didič je šele sedaj, to je dva meseca po podpisu beogradskega prijateljskega pakta bil izpušten iz konfinacije.

Nadaljna poitalijančevanja slovanskih priimkov

Uradni list Kraljevine Italije »Gazzetta ufficiale« je objavil u številki 118 od 22. maja tega leta zopet celo vrsto dekretov o izpremembi slovanskih priimkov in sicer »akrat 45 dekretov, s katerimi je tržaški prefekt poitalijančil slovanski priimek 119 osebam.

PROSLAVA 20-GODIŠNJICE MAJSKE DEKLARACIJE U SLOVENIJI

Ljubljana, 30. V. — U Ljubljani i Mariboru proslavljena je na veoma svečan način 20-godišnjica poznate majske deklaracije pročitane u bečkom parlamentu. Zbog te proslave došao je u Ljubljano začetnik deklaracije dr. Anton Korošec. U Ljubljani je dr. Korošec svečano dočekan. U velikoj kino-dvorani hotela Union održao je velik govor.

STARACE NA RIJECI OBJAVLJUJE DOLAZAK MUSSOLINIJA

Rijeka, 30. V. — Danas je ovdje boravio generalni sekretar fašističke stranke g. Achile Starace. Priredjen mu je oduševljen doček te je grad iskičen zastavama među kojima i zastave grada Rijeke. Nakon izvršene revije g. Starace je otputovao iz Rijeke. U svojem govoru rekao je, među ostalim, da će pretsjednik vlade Mussolini doći na Rijeku tokom slijedećeg mjeseca.

STARACE DOČEKAN HRVATSKIM POKLICIMA NA RIJECI

Javlja zagrebački »Hrvatski Dnevnik« Zagreb, 2. juna, Zagrebački »Hrvatski Dnevnik« od 1. o. mj. donosi ovu vijest iz Rijeke:

Jučer je ovdje boravio glavni tajnik fašističke stranke Starace, kojeg je dočekalo mnoštvo svijeta, među kojim je zapaženo mnogo naših Hrvata iz Istre u narodnim nošnjama. Na veliko začuđenje Riječana i prisutnih gradjana sa Sušaka oni su prilikom dočeka pjevali hrvatske čakavske pjesme i to: »Flolice moja«. — »Da nas bura ne bi zela«. — »Najljepša je mladost... i još neke druge pjesme. Oni su klicali Starace-u na hrvatskom jeziku »Živio!« Ovo je najbolji dokaz, da naš hrvatski element u Istri nije zaboravio svoj jezik.

Talijanski ministar u Jugoslaviji kupa jučice za Pontiniju.

U Jugoslaviju je stigla iz Madžarske talijanska delegacija gljopoprivrednih stručnjaka pod vodstvom ministra poljoprivrede g. di Crollalanza. Iz Vojvodine su stigli u Savsku banovinu, gdje se prema izjavama delegata, nadaju da su našli pravi tip simentalke pasmine, kakav će odgovarati za kolonizovane isušene pontijske močvare. Trebaju oni kravu i mliječnu i za podvoz, a toga nisu našli ni u Madžarskoj ni u Vojvodini, nego u Podravini, te krajevima križevačkom i bjelovarskom. Oni kane uvesti u Italiju već ove jeseni oko 2.500 komada junica od 1—2 godine starih, do 3 godine 3.500 komada, a kod toza bi kontingenta ostalo i narednih godina. Cijena će biti tim junicama 8—12 dinara po kilogramu.

Iz Zagreba je ministar di Crollalanza otišao u Split, Dubrovnik i Kotor.

»HRVATSKA BANKA« U ZAGREBU KAO PODRUŽNICA »BANCA COMMERCIALE ITALIANA«

centar akcije za obnovu jugoslavensko-talijanskih trgovačkih odnosa.

»La Stampa«, Torino, donosi u broju od 26. maja izvještaj o obnovi trgovinskih odnosa i trgovinskih veza između Italije i Jugoslavije poslije zaključenja beogradskih ugovora. Zasad se ipak radi o pripremnosti fazi, pošto obje strane ispituju potrebe respektivnih tržišta. Na ovome novome djelu saradnje mnogo još radi jugoslavenska samostalna podružnica talijanske trgovinske banke (Banca Commerciale Italiana) odnosno »Hrvatska banka« u Zagrebu, koja je najveći bankarski, industrijski i trgovinski centar Jugoslavije. »Hrvatska banka« stavila se na raspoloženje jugoslavenskim izvoznima i uvoznima za sva obavještenja o talijanskom tržištu. Pretsjednik Zagrebačkog zbora stupio je u vezu sa svima talijanskim velikim preduzećima, da bi u oktobru izložili svoje proizvode u talijanskom paviljonu u Zagrebu.

Jugoslavensko-talijanska paritetna komisija u Beogradu

Beograd, 1. juna. — Prema općem sporazumu koji je zaključen i potpisan u Beogradu 25. marta o. god. ima se u toku mjeseca sastati paritetna talijansko-jugoslavenska komisija da raspravi sva pitanja u vezi sa zaključenjem novog trgovinskog i plaćevnog ugovora između Italije i Jugoslavije, koji bi se zaključio na duži rok. U ovom smislu već su vođeni razgovori i pripreman je materijal po stručnjacima na jednoj i drugoj strani ali će pregovori otpočeti tek sada i paritetna komisija sastat će se u Beogradu 11. juna o. god. Ministarstvo vanjskih posala već je dobilo obavještenje iz Rima, da će toga dana doći u Beograd članovi talijanske delegacije za pregovore gg. Giannini načelnik općeg odjeljenja u ministarstvu vanjskih posala, te šef otkrta za razmjenu u institutu za vanjsku trgovinu Massi. Jugoslavenska delegacija još nije određena, ali se zna, da će na čelu biti pomoćnik ministra vanjskih posala g. dr. Milivoj Pilja. On je upravo sada završio s uspjehom rad na zaključenju novog trgovinskog ugovora sa skandinavskim državama te se je vratio u Beograd i pristupit će odmah pripremama za rad talijansko-jugoslavenske paritetne komisije.

CENTRALNI ORGAN SAVEZA NACIONAL SOCIJALISTIČKIH STUDENATA

O POLOŽAJU NAŠEGA NARODA U ITALIJI

i o potrebi izmjene postupka prema narodnim manjinama

Centralni organ Saveza nacional-socijalističkih studenata »Die Bewegung«, koji izlazi u Münchenu, donosi u broju od 25. maja o. g. članak pod naslovom »Slavenska manjina u Italiji«, kojeg radi tačnog i stvarnog prikaza prenosimo u cjelosti, kao dokumentat trezvenog procjenjivanja važnosti pitanja narodnih manjina. Taj članak dobiva još veću važnost ako se istakne da ne dolazi sa strane protivnika fašističkog poretka. — Taj članak glasi:

U pravilnom spoznanju da suradnja između vlada dviju država jednakog interesnog smjera može doći do trajnog značenja samo tada ako bazira na prijateljstvu naroda, uredile su jugoslavenska i talijanska vlada u tom pogledu među njima otvorena pitanja

i to jednim dodatkom sklopljenim u političkom sporazumu. Uz to je bilo javljeno da će talijanska vlada dozvoliti svojim slavenskim manjinama škole, kulturna društva i novine kao i uporabu materinjeg jezika i ponovno uvesti materinji jezik u službu božju.

Budući da broj Talijana u Jugoslaviji iznaša samo 12.553, od kojih su većina talijanski državljani, pa je njihov pravni odnošaj u smislu slobodne upotrebe jezika, vjere, zvanja i talijanskih privatnih škola uredjen ugovorom u Rapallu i Santa Margariti nisu glede njih bile potrebne nikakve naročite nove nagodbe.

Drukčije stoji sa slavenskom manjinom u Italiji. Rapalskim ugovorom od 12. novembra 1921 pripao je Italiji teritorij Julijske Krajine sa gradovima Goricom i Trstom i glavni grad Dalmacije Zadar sa dijelom dalmatinskih otoka, a na taj su teritorij imale aspiracije i Italija i novostvorena kraljevina Jugoslavija. Italija nije morala potpisati obaveze o internacionalnoj pravnoj zaštiti manjina, a ni Rapalski ugovor ne sadržava nikakvih utanačenja o zaštiti slavenskih manjina. Ipak je tadašnji talijanski parlament prigodom ratificiranja ovog ugovora iznio odluku u prilog Slavena u Italiji.

Talijanski popis pučanstva iznosi da u novim mješanim krajevima živi 258 hiljada 944 Slovenaca i 92.800 Hrvata, ukupno dakle 349.206 Jugoslavena, to znači 39,7 posto ukupnog pučanstva ovog predjela. K tome treba dodati još 37.475 Slovenaca iz takozvane Beneške Slovenije, kraj sjeverno od Vidma, koji je stara Austrija morala prepustiti Italiji iz rata 1866. godine. Sa jugoslavenske strane se nasuprot tvrdi da na temelju prijašnjih popisa pučanstva živi u Italiji oko 600.000 Jugoslavena u zatvorenoj naseobini na prostoru od 9.100 četvornih kilometara. Talijanski Jugoslaveni imali su koncem rata 550 javnih i privatnih hrvatskih i slovenskih pučkih škola i 8 srednjih škola sa 900 hrvatskih i slovenskih nastavnika te vrlo dobro organizirani društveni život sa 300 prosvjetnih društava, učlanjenih u 3 saveza. Osim toga imali su savez gimnastičkih društava, savez sportskih društava i savez omladinskih društava. Broj svih slovenskih i hrvatskih društava iznašao je oko 500, od kojih su mnoga imala svoje vlastite domove. K tomu je bila vrlo dobra organizacija seljačkih zadruga, koje su bile učlanjene u dva saveza, od kojih je imao jedan sjedište u Gorici, a drugi u Trstu. Oba saveza obuhvaćala su preko 200 zadruga sa oko 70.000 članova. Dobro usavršena bila je i štampa. Tako vidimo još 1922. godine 13 slovenskih i hrvatskih

novina i časopisa, općeg i stručnog karaktera. Slovenska i hrvatska izdavačka društva u Gorici i Trstu izdala su još 1929. godine 40 knjiga u više od 20.000 primjeraka i raspaćale ih među slavensko pučanstvo.

Nastojanje Italije da cijelo državno područje u narodnom pogledu učini jedinstvenim, što je u smislu bezuslovne totalizacije bilo prošireno i na manjine koje žive u Italiji, dovelo je do toga da su sve ove tekovine bile ili ukinute ili stavljene pod talijansko vodstvo. K tomu je došlo italijaniziranje imena mjesta, krsnih imena i prezimena, posvećanje uvedjenje samo talijanskih škola, iza kako su najprije prolaznim odredbama u slavenskim školama dozvolili slavensku obuku samo u dodatnim satovima, a i to brzo ukinuli; zatim talijanska dječja zabavišta i talijanske omladinske organizacije kao i isključiva upotreba talijanskog jezika u javnom životu. Ovim su se mjerama Sloveni i Hrvati u Italiji suprotstavili ilegalnim radom koji je išao sve do terorističkih akcija i sabotaže, pa su se tako protiv njih upotrebile brojne policijske i sudbene mjere, smrtno osude, robije i konfinacije. Naročito prije-porna tačka nastala je i zabrana vjerske poduke u materinjem jeziku, zabrana staroslavenskog crkvenog jezika na dalmatinskim otocima, te nadomještanje jugoslavenskih svećenika sa talijanskim. Ispočetka se je Vatikan zauzimao za jugoslavenske katolike u Italiji, ali iz izmirenja između crkve i države godine 1929 otkazao je daljnje korake u tom pravcu.

Ova nacionalna borba dovela je do mnogobrojne, prilično važne emigracije u Jugoslaviju, koja je tamo stvorila svoju vlastitu organizaciju i štampu te je svojom djelatnošću mnogo pridonijela napetom odnošaju između Jugoslavije i Italije.

Povoljno uređenje narodnog pitanja je kod jake napetosti susjednih narodnosti preduvjet za uređenje Srednje Evrope.

Ugovorom u Beogradu o Uskrsu zasnovano uređenje može u specijalnom slučaju, u pretpostavi da se konzekventno provadja, da posluži ne samo za Italiju već i za cijelu Evropu kao primjer. Tomu se možemo nadati tim više kad je Virginio Gayda u službenom »Giornale d'Italia« u komentaru o tome pisao, da pitanje narodnih grupa ne smije dijeliti narode, već da ih tim više mora spajati za zajednički suradnju, jer narodne manjine tvore prirodnu vezu između susjednih naroda, priznanje do koga su sami po sebi na isti način došli u Rimu i Beogradu.

Po ovim izvadjanjima moguće je umjesna nada da počinje nova perioda talijanske politike glede narodnosti, koja bi se mogla očitovati i kod drugih manjina koje žive u Italiji. Ta i talijanski popis pučanstva iskazuje da u pokrajini Venezia Tridentina živi oko 200.000 Nijemaca.

USPEHI VEČETNE »BATTAGLIA DEL GRANO: UVOZ ŽITA.

Trst, juna 1937. — (Agis). Kljub dolgoletni znani žitni bitki je Italija uvozila u času prvoga četrtletja letošnjega leta 780 tisoč ton žita. To pač dokazuje, da vsa fašistična reklama in propagiranje za to bitko ni imela nikakega uspeha.

ITALIJANSKA TRGOVINSKA BILANCA.

Trst, juna 1937. — (Agis). Italijanska trgovinska bilanca pokazuje spet ogroman deficit. V prvem četrtletju letošnjega leta je uvozila za ca. 4.100 milijonov lir blaga, med tem ko je izvozila le za 2.370 milijonov lir. Za prvo četrtletje znaša deficit torej 1.707 milijonov lir in se je v primeri z lanskim deficitom, ki je znašal 1.091 milijon lir znatno dvignil. Pri tem je treba pripomniti, da so lanskeletni uvoz zadržavale in omejevale sankcije.

Tri zlatna cekina grada Splita DAROVALI SU MADŽARI TALIJANSKOM KRALJU

Prigodom posjeta talijanskog kralja u Budimpešti, darovali su Madžari talijanskom kralju tri zlatna cekina grada Splita, koji su se nalazili u madžarskom nacionalnom muzeju.

Ne znamo iz kojeg vijeka su ti cekini.

Ne kloni nikada, i ne žali ni za čim. Jer ništa nije u životu izgubljeno.

Iz »Pogleda« Ante Dukića

TRŠČANSKI »PICCOLO« HVALI

Trščanski »Piccolo« prenosi iz »Oladžbine« članak dra Svetislava Stefanovića protiv Guglielma Ferrera. »Piccolo« stavlja slijedeći uvod tom članku:

»U organu jugoslavenskog korporativnog pokreta »Oladžbina« dr. Svetislav Stefanović, iskreni branič talijansko-jugoslavenskih kulturnih odnosa, koji je pred malo vremena upoznao svoje sunarodnjake sa knjigom »Korporativna država« Benita Mussolinija, u lijepom prijevodu objavljuje sada jedan članak u kojem junaci zauzimlje stav protiv Guglielma Ferrera. Onog Guglielma Ferrera, koji se još i danas služi izvjesnim beogradskim dnevniciima da nabaci svoje otrovne anti-fašističke kritike. Dr. Stefanović je na taj način prvi koji ustaje protiv Ferrera, pokazujući da ugasi odjeci auktor »Storia di Roma« ne mogu sakriti nedostojnost njegovih političkih doktrina.

Mi mislimo da biti prvi napadač na Guglielma Ferrera nije baš osobito čast. A nije niti junacki podvig, kao što piše »Piccolo« napadati jednog starog učenjaka koji je radi svog uvjerenja morao ostaviti svoju domovinu i iza kojega ne stoji ni akademije, ni diplomati, ni armije.

Mussolinijevi govori na latinskom

U Napulju je upravo izašao latinski prevod triju Mussolinijevih govora, koje je održao u tri razne prilike, a odnose se na talijanski rat protiv Abesinije. Prvi je govor izrekao 2. listopada. Tim je govorom, kako je poznato, dao znak za početak ratnih operacija. Drugi je govor održao Mussolini 5. svibnja 1936, kojim je popratio vijest maršala Badoglia o zauzeću Addis Abebe. Trećim je govorom, nekoliko dana kasnije proklamirao imperij. Govore je preveo Nicola Festa, za kojega novinski recenzenti ističu da je prevodio s talijanskim umjetničkim osjećajem i savješću učenjaka i Talijana.

Mussolinijevi govori prevedeni na latinski jezik će biti čitani u školama, jer da se u njima osjeća Mussolinijev genij, koji da je sav latinski i talijanski, dakle mediteranski.

ČITAJTE, »ISTRU!«

NOGOMET I IPERIT

Talijanski listovi javljaju iz Addis Abebe, da će skorih dana na cijeloj teritoriji Abesinije započeti utakmice za prvenstvo u nogometu. U ovoj konkurenciji sudjelovat će talijanske vojničke momčadi i jedna abesinska nacionalna momčad, koja da se već prilagodila novom staju.

Logično: iza iperita nogomet, pa će tako Abesinca uskoro vrag odnijeti, — misle organizatori nogometnih utakmica u Abesiniji.

NEPISMENOST RIMA

Revija »L'Europe Centrale« donosi statistiku analfabeta u pojedinim prijestolnicama Evrope. Broj nepismenih u osam velikih gradova je slijedeći:

Berlin 0,43 posto, Prag 0,69 posto, Pariz 3,36 posto, Budimpešta 4,76 posto, Rim 10,9 posto, Moskva 13,81 posto.

Dakle: jedino u Moskvi ima za blizu 3 posto više nepismenih nego li u Rimu.

Eto polja za djelovanje društva »Italia Redenta«. Namjesto da u Julijskoj Krajini baca milijune za izdržavanje dječjih vrtića — bolje bi bilo da nauči nepismene građane Rima čitati i pisati.

Pa i onaj dar, skupocjeni križ, kojega je Sv. Otac Papa iz Rima poslao u Putu za lutriju »Italia Redenta«, mogao je da se bogougodnije upotrebi u Rimu.

»HISTORIJSKI DOGAĐAJ«

»Il Piccolo« javlja da je Rino Alessi, prigodom posjeta u palači Venezia, darovao Mussoliniju, između ostaloga, i knjigu dr. Ante Tresića-Pavičića. — »Il teatro di Rino Alessi.«

Historijska momenat — pa se nadajmo da će radi toga stvari u Evropi krenuti sretnijim putem. Kako i ne bi — tako velik događaj!

Cestitamo Njegovoj Ekselenciji, gospodinu dr. Ante Tresiću-Pavičiću.

Francuska knjiga o rasizmu

Čuveni antropolozi francuski profesori Jacques Millot i P. Lester izdali su jedno naučno djelo pod naslovom »Ljudska rasa«, koje su naučni krugovi primili sa velikim priznanjem. U tome se djelu između ostaloga veli:

Moderni rasizam ima kao osnovicu tri postulata: 1) postojanje čistih rasa, u prvom redu arijevske, 2) inferiornost mješovitih rasa i 3) nejednakost rasa. Postojanje rasnih konstitucija — veli Millot — ne može se poreći. Ali razlike među rasama su minimalne. Postulat o postojanju čistih rasa uslovljava njihov stabilnost. Medjutim, rase se mijenjaju bez prestanka. Velika ljudska djela su uvijek produkt rasa sa mješovitim naslijeđem, kao što su bili Egipćani faraonske ere i Grci Periklovih epohe. Rasna teorija ima za cilj rušenje humanističkog naslijeđa naše civilizacije — zato se treba boriti protiv toga idola.

MALE VESTI

— Za vrijeme arapske proslave rođenja Muhamedova u Jeruzalimu, postavili su Arapi usred rasvjete prema Davidovu tornju tri velike slike: u sredini je bila kralja Iraka, s lijeve je bio Hitler, a sa desne Mussolini.

— Mate Božac Matin iz Šikići teže je ranjen na radu u Puli.

— Učenice sušačke gimnazije bile su neki dan na izletu u Opatiji i Lovranu. To je prvi skupni školski izlet iz Sušaka u Opatiju poslije rata.

— Na Pazinštini je 27. maja bilo veliko nevrijeme s tučom. Nevrijeme je napravilo veliku štetu, a naročito su stradala sela Čirtež i Grdoselo.

— Iz Rijeke dolaze ponovno autobusi s izletnicima u Zagreb 12 i 13. juna. Cijena je 50 lira, a ide se kolektivnim pasošima.

— U Cairu izlaze naskoro Mussolinijevi govori i članci na arapskom u prijevodu i redakciji arapskog pisca Sobhi Viheda.

— U Rim je stigao vrhovni poglavica koptske crkve u Abesiniji Abuna Ciril.

— U Lovranu će se ovog ljeta održati euharistički kongres riječke biskupije.

— Talijanski kolonisti u Istri se množe. Žena jednog talijanskog koloniste u Valturi kod Pule rodila je jedanaesto djece, pa su još fašističke vlasti priredile svečanost i obdarile je. Tim povodom piše »Corriere istriano« o tom događaju aludirajući na to kako će talijanski kolonisti u našim krajevima svojom plodnošću istisnuti našega seljaka.

— Čehoslovačka je 28. maja proslavila 53. rođendan pretsjedinika Beneša. Svi gradovi i sela održali su svečanosti uz sudjelovanje mnoštva naroda, koji manifestiraju duboke osjećaje poštivanja prema državnim poglavaru.

— U Vatikanu se izrađuje »Bijela knjiga« u kojoj će biti izneseni svi podaci o nacionalsocijalističkoj propagandi protiv katoličke crkve.

— Prema izjavama poljskog delegata kod Društva naroda može se očekivati da će Poljska ovih dana priznati de iure talijansku aneksiju Abesinije.

— Pobuna u Albaniji je sasvim ugušena i svršena je smrću pobunjenika Eten Toto-a, koji je organizovao ovu pobunu.

— Prigodom boravka njemačkog ministra vojnog maršala Blomberga u Italiji, koji dolazi u Rim 3. juna, obaviti će se manevri te velika revija talijanske ratne flote. Manevri će otpočeti 6. juna u Trenscom moru te će im prisustvovati i maršal Blomberg.

— Jedna nepoznata »podmornica« torpedirala je španjolski putnički brod »Ciudad de Barcelona« koji je potonuo sa nekoliko stotina putnika.

— Rumunji su prestali da šalju stoku na riječki sajam. Rumunjski izvoznici učinili su probu sa pošiljkama stoke na riječki sajam. Do sada su poslali svega 2 vagona goveda sa 24 grla i 2 vagona konja. Odsada su sasvim odustali od izvoza stoke preko Rijeke.

— Talijanski ambasador u Washingtonu Suvich protestirao je u američkom ministarstvu vanjskih poslova zbog pisanja jednoga lista nazvanog »Mussolinija« »advokatom utrkivanja u naoružavanju«.

— Na parlamentarnim izborima u Nizozemskoj pretrpjeli su nacionalsocijalisti osjetljivi poraz dobivši svega samo nekoliko mandata, dok su kao najjače stranke izašle iz izbora katolici i socijalisti.

— Objavljena je »bijela knjiga« valencijske vlade u Ženevi u kojoj se govori o bombardiranju španjolskih gradova po stranim avijatarima. U Rimu izjavljuju da Italija ne pridaje nikakva značaja događajima u Ženevi.

— Njemačka ipak priznaje Ligu Naroda, kad joj to konvenira, što se pokazalo na taj način, da su Nijemci uložili protest mandatom odboru, jer vlada Južne Afrike krnji prava Nijemaca koji žive u ovoj zemlji.

— Izvoz jugoslavenskih krava muzara u Italiju. U srednjoj Bačkoj boravi jedna talijanska komisija pod vodstvom talijanskog trgovačkog atašea u Beogradu. Ova komisija razgledala je krave muzare, pa je ustanovila da roba odgovara zahtjevima talijanskog tržišta, te će kroz kratko vrijeme otkupiti nekoliko vagona krava muzara, koje će slati u Italiju.

— Jedan engleski časopis za pomorstvo objavljuje da će Italija ove godine sagrađiti 20 podmornica. Onda će njena flota imati 108 podmornica, od kojih su 100 najmodernije. Francuska ima 85 modernih podmornica, Japan 64, Engleska 54, Sjedinjene Američke Države 51.

— Ugovor o prilatitstvu potpisat će uskoro Italija i Japan.

— Delegacija radnika šezdeset pravih fabrika posjetila je njemačko poslanstvo u Pragu i predala njemačkom predstavniku pismenu pretstavku čehoslovačkih radnika protiv njemačkog mišljanja u španjolske događaje.

— Mnogobrojne ofenzive nacionalista na fronti pred Bilbaom do sada nisu dale očekivane uspjeha, jer se Baski brane sa velikim požrtvovanjem.

Ideali mogu rasti i granati se prema nebu, jedino ako im je korjen u zemlji.

Iz »Pogleda« Ante Dukića

SELJAK NE MOŽE DA POMOGNE SUSJEDU U POLJSKOM RADU
BEZ DOZVOLE FAŠISTIČKOG SINDIKATA

U »Corriere Istriano« izašla je obavijest Polioprivredne sekcije ureda za namještenja u kojoj se upozoruje seljaci da ne smiju uzajamno jedan drugome pomagati u poljskim radovima, ako zato ne dobiju za svaki slučaj prethodno odobrenje tog ureda. Ko se ogriješi o te propise, snosit će zakonske posljedice.

Šta ta mjera znači za seljaka, znade najbolje onaj koji pozna strukturu našeg sela u Istri. Naši seljaci su sve mali po-

sjednici, koji u sezoni pomažu jedan drugome u poljskim radovima, a sve to bez plaće, već jedino zamjenom. Onaj ko ima stoku ore onima koji je nemaju, a ovi mu rade druge poslove. U žetvi, košnji itd. gdje katkada uspjeh zavisi od brzog vršenja posla, nemoguće je tražiti radnike preko tog ureda, jer tuča i nevrijeme ne čekaju da gospoda iz grada odrede ko može a ko ne može pomagati susjedu u tom radu.

NEZADOVOLJSTVO U ITALIJI
ZBOG ODAŠILJANJA
»DOBROVOLJACA« U ŠPANIJU

Zagrebačke »Novosti« donose iz Rima: U ovdajšnjim političkim krugovima više ne taje da je odašiljanje talijanskih »dobrovoljaca« u španjolsku veoma nepopularno, te da su na dnevnom redu hapšenja i progonstva u koncentracione logore mnogobrojnog civilnog pučanstva u Italiji. Na Siciliji i u sjevernoj Italiji, naročito u pokrajini Liburniji, opaža se veliko nezadovoljstvo civilnog građanstva, koje se protiv daljnjem odašiljanju talijanskih vojnika za generala Franca.

U službenim talijanskim krugovima usprkos svih tih spoznaja izjavljuju, da g. Mussolini nema »razloga« da mijenja svoj dosadašnji stav prema građanskom ratu u španjolskoj, te da ne odgovaraju istini glasine s time u vezi.

U tim istim krugovima uporno se naglašuje, da je »prestizh« Italije u pitanju, te da g. Mussolini neće nikada dopustiti pobjedu komunizma u španjolskoj.

Italija nudi Jugoslaviji, Grčkoj i Bugarskoj udio u eksploataciji Abesinije

Engleska revija »Great Britain and East« piše u posljednjem broju, koji je izašao 20. maja u Londonu:

»Balkanski narodi su kolonizatorski narodi. U svakom selu na Balkanskom poluotoku mogu se naći ljudi, koji su bili u Americi, Australiji i Kini, kao i u drugim udaljenim krajevima svijeta, tražeći da zarade hljeb i imetak. Pa ipak ovi balkanski narodi čije se stanovništvo naglo povećava nisu postavili nikakav službeni zahtjev da dobiju kolonije. Ovo pitanje ipak je potaknuto neslužbenim putem u vidu zajedničkih kolonija ili mandata za Malu Antantu ili u vidu zajedničkih kolonija za državu Balkanskog sporazuma. Sada je pitanje pokrenuto u izmjenjenom obliku od strane Italije, koja predlaže da bi balkanske zemlje trebale da sudjeluju u izvešnoj mjeri u eksploataciji Abesinije. Već su otpočeli pregovori između Bugarske, Grčke i Jugoslavije s jedne strane i Italije s druge. U Bugarskoj je stvoren Institut za izvoz u Abesiniju, koji bi imao da ispita trgovačke mogućnosti. U Grčkoj i Jugoslaviji učinjen je pokušaj da se suvišak proizvoda tih zemalja stavi na to novo tržište«.

POD PRETVEZO KOMUNIZMA ZAPIRAJO
PO VSEJ DEŽELI SLOVENSKE IN HRVATSKE FANTE IN MOŽE.

Trst, junija 1937. — V Lokvi, Divači in Škofjanu so sredi maja aretirali 9 naših fantov. Obdolžujejo jih, da so širili komunizem. Vse pa kaže, da uporabljajo sedaj oblasti in fašisti to pretvezo, da postopajo proti našim narodnim zavednim fantom in možem.

ŽIVLJENJE V NOVI
KOLONIJI LITTORIA

Jugoslavanski žurnalisti, ki so bili povabljeni od italijanske vlade, bi morali po programu si ogledati tudi novo naselbino Littoria. Ne vemo, kdo jim je bil pri tem voditelj in mentor. Radi tega dvomimo, da so imeli priliko seznaniti se s praviim življenjem v tej koloniji.

Pogoj za sprejem med koloniste je družina s čimvečjim številom možikov. Vsi morajo biti čez dan na polju, bogneđaj, da bi koga varnostni organi ali nadzorntiki dobili po dnevi v stanovanju. Vse pridelke morajo izročati upravi. Ta jim odmerja zato mesečno toliko moka, krompirja in drugega, kolikor jim je potrebno za prehrano. Za obleke so jim v začetku dajali po 200 lir na mesec, sedaj pa so jim ta prispevek znižali na 150 lir. Seveda velja ta znesek za vso družino. Jasno je, da s takimi prispevki ni mogoče oblačati tako številnih družin. Radi tega bi bili vsi že zdavnaj bosi in nagi, ako ne bi imeli že nekaj obleke in obutve od prej.

Ako kakva družina redi prašiče, morajo mladiče odstopiti upravi. Družinam ki šlejejo le do 11 članov prepošajo samo enega prašiča, še bolj številnim enega več. Tem tudi plačujejo nekoliko večji prispevek za obleko. Podobno velja tudi glede goveje živine. Le izredno številne družine smejo imeti več kot eno kravo.

Za slučaj bolezni imajo zdravnika brezplačno na razpolago, toda tudi bolniki so obsojeni, da jedo skromno hrano, ki jim jo odmeri uprava. Uprava jim noče dati nobenega priholjška, sami pa utmajo denarja, da bi ga lahko preskrbeli bolnikom.

Perutnino lahko redijo po prosti volji, toda praktično je skoro sploh ne morejo re-

JUGOSLAVIJA DOSTIŽE
ITALIJO U TURIZMU

Već nekoliko godina bore se talijanska kupališna mjesta na istočnom Jadranu očaino za turiste, koji u sve većem broju dolaze radije u Jugoslaviju, nego u Italiju. Prijašnjih godina su talijanski listovi lansirali vijesti o morskim psima, vukovima i revolucijama u Jugoslaviji, a sada, iza sporazuma je to prestalo, pa su se utekli kulturnijoj borbi — oglašivanju, reklamiraju. U svim većim listovima u Jugoslaviji su oglasili za ljetovališta u Italiji, naročito u Opatiji. Već smo jednom zgodom spomenuli servilnost naše štampe, koja Opatiju oglašuje kao Abaziju ili Abaciju, uz iznimku jednog zagrebačkog i jednog beogradskog dnevnika, koji ispravno pišu Opatija. (I Nijemci na pr. Veneciju oglašuju kao Venedig, iako Venecija narodnosno ne pripada Nijemcima).

Uza sve to Jugoslavija dostiže Italiju, klasičnu zemlju turizma, za koju je još Goethe pravio reklamu. Donosimo statistiku o tome.

Za glavnije turističke zemlje znamo, pored broja turista, još i broj noćivanja. Da bi se ovi podaci za razne zemlje mogli međusobno usporediti utvrdjuje se gustina turističkog saobraćaja na taj način, što se izračunava odnos između stanovništva dotične zemlje i broja turista, za koju su u tu zemlju iz inostranstva došli, odnosno broja dana njihovog boravka (noćivanja).

Na 1000 stanovnika dolazi:

	stranih turista	dana boravka
Švajcarska — 1936	279	1.371
Austrija — 1936	151	927
Čehoslovačka — 1936	30	224
Italija — 1936	19	132
Jugoslavija — 1936	17	107

AUTOMOBILSKA NESREĆA U
PREMANTURI

Pula, juna 1937. — Prošle nedjelje dogodila se u Premanturi kod Pule automobilska nesreća, koja je sretnim slučajem prošla bez smrtnih žrtava: Tog jutra je kamionom Josipa Mikovilovića (Osipića) išla jedna grupa djece i žena na krizmu u Pulu. Baš u najvećoj nizbrdici ispod Gradine, eksplodirao je motor. Auto se prevratio, ali srećom na lijevu stranu prema šumi, jer da je na desnu, svi bi se razmrskali na sigama ili popadali u more. Tako su ranjeni: Tereza Rakić, rod. Mavrović, stara 28 godina; Ljubica Iveša (Tonova), dijete od 9 godina, ima razmrskane prste, a lakše ozljede su zadobili Fuma Premate (Pomerka) i Frane Rosanda Francelov: Autom Crvenog Krsta preneseni su u bolnicu. — Šofer je bio Ivan Mezulić.

BRISANJE HRVATSKIH NATPISA SA
NADGROBNIH SPOMENIKA U ROČU

Roč, juna 1937. — Svi oni ljudi koji imaju na ročkom groblju spomenike svojih pokojnika ispisane hrvatskim jezikom, dobili su sada nalog da sa spomenika bez odlaganja izbrisu hrvatske natpise i da ih zamijene talijanskim.

diti, kajti će dajo perutnini hrano, je njim samim primanjkuje, kajti od uprave ne prejemo kreme za perutnino.

Zrak je nezdrav, povsod polno komarjev. Malarija se širi med kolonisti. Zvečer morajo biti v hišah. Olcna pa morajo biti zamrežena. Vsi prejemojo od uprave kinin.

Pred hišami ni, z redkimi izjemami, prav nič zelenega, nikjer ni nobenega drevesa ne cveličnega grma.

Teško jim je življenje. Ta ali oni si je skušal pomagati s tem, da je oddajal eno sobo svojega itak skromnega stanovanja v najem, toda radi tega so bili kaznovani, ker jim je to strogo prepovedano.

S takim življenjem so priseljenci zelo nezadovoljni in si želijo proć, da bi le kje dobili primernega posestva v obdelavo. Svoji nejevolji dajajo duška samo v godrnjanju proti upraviteljem, češ da se ti ne ravnašo po navodilih in ukazih samega dučeka. V tej veri jih prepriča dejstvo, da se ob žetvi pojavijo v njihovi sredi sam duće in jim milostno podari nekaj lir.

Med kolonisti je tudi nekaj Slovencev, ki jih pa imenujejo tedeške. Le ti se odlikujejo po čistoći in snagi v hiši in okoli nje. Radi tega je tudi ena takla slovenska družina dobila prvo nagrado za red in snago.

SPOŠTOVANJE

»V nobeni deželi« piše »Giornale d'Italia« ne sme biti dovoljeno pisati o fašističnim Italiji drugače kakor s spoštovanjem. »Lavoro fascista« piše o obisku jugoslavenskih novinarjev u Italiji: »...njih delo bo ogromnega pomena pri utrjevanju tistega prijateljstva, ki mora temeljiti na spoštovanju in medsebojnom razumevanju.«

(Neodvisnost.)

JURINA I FRANINA

NA PREMANTURSKOJ CESTI
U PULI

Franina: Danas ti iz Pule, Jure. Jurina: Kako vidiš, da, ali malo bolje volje nego ti pasane sride.

Franina: A ča si to veseloga doživlja? Jurina: Nije baš veselo, ali ni tako žalosno kaj s tvojim prascin.

Franina: Nu, da čujemo.

Jurina: Slušaj. Idjen ti ja u općinu, pa znaš kod onoga ebreja ča ima veliku butigu, vidim ti niku stvar i za smijati i za plakat.

Franina: Ča kod onoga Štajnera?

Jurina: Da baš u veltrini kod njega. Veltrina lipo okićena, a u njoj je izložen jedan lipi križ u finoj škatuli od kože.

Franina: O, o, ča se Štajner pokrstija?

Jurina: To san ti i ja isprva mislija, pa san iša bliže, prikrizija san se i reka: »Pomozi Bože« a jedan frkalas blizu mene se počeo smijati, pa mi je reka: »Štite, barba, ča piše gori« — Ne znan ti ja, sinko, talijanski, već mi ti kaži ča piše. I on ti mi je prošija da piše kako je Sveti Otac Papa iz Rima posla ti križ onoj Italiji Ridentu...
Franina: Ča onom društvu, ča drži oni ažil u našem selu.

Jurina: Baš onon. Posla je za niki lot toga društva, i na ton lotu je ta Italija Ridentu dobila puno soldi. A ti frkalas mi je reka, da su toj Italiji Ridenti poslali svoje dare i ministri, oni Čano ča je bija u Biogradu, i drugi, a i sam prinčipe ereditarijo.

Franina: To će, ondak, to društvo dobit dosta soldi, da dobro plati onu našu čoravu maestrovicu.

Jurina: Da, da, onu ča onu malu dicu, koja nisu ni za školu, biće kad govore po našu i ča njim govori da smo ja i ti i svi drugi stari bedaki kad ne znamo no talijansku.

Franina: Tako ti je moj, Frane. Ali se čudin da Sveti Otac, Bog ga poživlja, nije zna ča je na stvari. Ja ne virujen da bi bija posla svoj dar ton društvu kad bi bija zna kakvo je to društvo.

Jurina: I ja tako mislin. I zato mi je bilo za smijati i za plakat. Za smijati mi je bilo kad san vidija kako u Puli nije bilo nijedne druge butige da se izloži sveti križ, nego butiga enoga ebreja, a bilo mi je za plakat, kad san dozna ko je posla ti križ, i zašto ga je posla.

Franina: A ja san čuja baš enu veselu, ča ima malo sličnoga s ton Italijon Ridenton.

Jurina: Nu, da čujem.

Franina: Moj unuk, oni ča je nekoliko lita bija u školan, štija mi je niki dan iz nike franceske Sloge da u samon gradu Rimu svaki deveti Talijan ne zna ni štiti ni pisati. Još mi je reka da u našem Pragu je samo edan čovik na dvlisto koji su slipi kod oči.

Jurina: Pa ča je to za smij?

Franina: Pa ča ne vidiš. Oni iz Rima šalju dare da se našu dićicu uči tudji jezik štiti i pisati, kako bi zabili svoj lipi jezik, a doma imaju veće slipi nego ih mi brižni imamo sad kad nan ne daju ni škole ni naše sloge. Pa da se nećeš smijati na tu munještinu.

Jurina: Smij se simo, smij se tamo, kad je cili svid manikomijo.

Franina: Najgore je to ča oni ča su za manikomijo drže vezane nas zdrave pameti.

Jurina: I baš zato ti to gre ovako lipo.

Franina: I baš zato se događaju ovake munještine, kaj ča je ova zadnja iz Pule.

Stočni sajam u Prestranku
kod Postojne

Zagreb, 2. juna 1937. — Zagrebački »Jugoslavenski Lloyd« donosi: Stočni sajam u Prestranku kraj Postojne privlačio je stoku iz Rumunjske, Bugarske i iz naše zemlje. Na prošlom sajmu u Prestranku cijena je bila za 15 do 20 centezima po kilogramu jeftinija nego li na Rijeci, s obzirom na vijesti da će Mađžari povući polovinu stoke sa tržišta. Od strane Riječnog stočnog sajma vodi se propaganda da se stoka iz Jugoslavije privuče na to tržište. Izgleda, međutim, da su naši izvoznici prilično rezervisani. Oni strahuju od eventualnosti da stoka ostane neprodana i ne vide one koristi, koje im se obećavaju sa Rijeke. U Prestranku firma Gonrand ima staju za 700 grla, a Frioli za 2700. Stoka ovdje nije izložena vrućini kao na Rijeci, a osim toga je sileno i slama jeftinije nego na Rijeci. Troškovi su u pola manji, a prevoz za razne talijanske gradove povoljniji je i jeftiniji.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

MARAKOVIĆEV RUKOPIS ZA ZBORNIK O ISTRI

U posljednjem broju »Hrvatske Prosvjete« nadodaje g. Lj. Maraković na članak »Istra i Hrid« bilješku o čitanki za Američke Hrvate i o projektu za Zbornik o Istri, pa o rukopisu za Zbornik čitamo slijedeće:

— Drugi jedan takav »besposleni« rad (Prvi je čitanka. Op. ur.) zapao me je, takodier pred kojih desetak godina, kada sam, na poziv pok. Spiničića i nekih njegovih suradnika, pisao monografiju o hrvatskoj istarskoj književnosti, za namjeravani zbornik o Istri. Izradio sam dio o pripovjedačima (glavni i najveći) i poslao ga On je, valjda, negdje pohranjen; ali kako ne mogu sebi priuštiti luksusa kopija, ja ni od američke čitanke ni od te istarske književnosti nemam više ni slova kod sebe. No dok od čitanke imam bar popis štiva i otkuda sam ih uzeo, o istarskoj književnosti ne znam više ni šta sam pisao.

U tom članku kaže na jednoj mjestu g. prof. Lj. Maraković i ovo:

— Iz tog se može vidjeti kako nije uvijek na nama krivnja kad se radi o našim dalekim sunarodnjacima, i kako je to pitanje silno otežano i zamršeno.

KRITIKA RADETIĆEVE DRAME »ZA GOLI ŽIVOT«

U aprilskom broju »Hrvatske Prosvjete« objavi o prof. Mate Ujeviću kritiku Radetićeve drame »Za goli život«.

MALI ISTRANIN

Sa dvobrojem za svibanj-lipanj navršio je taj naš dječji list osmu godinu izlazenja. Posljednji dvobroj ima ovaj sadržaj:

Perićevo pismo (Ernest Radetić), Proljeće (Milan Barišić), Robovi i veslači, Pod Palubom (Vladimir Nator), Pijetao, pasilica, Središte svemira (Šime Fučić), Bademi (Prikodražan), Sitna priča o Juriću (Barba Rike), Priča o Vilimu Telu (Barba Rike), Ide, ide proljeće (Gabrijel Cvitan), Stari hrast (Prikodražan), Žuna (Ljubo Brgić), Oklada (Ljubo Brgić), Šipak (Gabrijel Cvitan), Djedov štap (Prikodražan), Tamogori (Gabrijel Cvitan), Ptice gnijezdo, »Mali Istranin« (Prikodražan), Vrabac i maca (R. Katalinić Jerevot), I opet taj Jurić, Pripovijest o ključicu, Leptiri (Ljubo Brgić), Dječje novine, Zdravlje, Naši mladi saradnici, Klok i Flok, Narodne pitalice, Razno, Društvene igre, Naj..., Malo razonode, Zagonetke.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. Pojedini broj stoji 1 dinar. Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. Telefon 59-31. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20.

Frane Ujčić premješten iz Sušaka UMRO JE DR. KAREL KRAMARŽ

Sušak, 1. juna 1937. — G. Frane Ujčić, viši policijski komesar na Sušaku, premješten je. Na Sušaku je proveo u toj službi skoro dvadeset godina. Prije rata je bio učiteljem u Istri.

Viktor Car-Emin je u »Primorskim novinama« napisao 31. maja topao članak o Frani Ujčiću, koji završava:

»A što da kažemo mi, njegovi zemljaci? Što da kažu one silne hiljade naših ljudi, primoranih da napuste svoja mila ognjišta i da pribjegnu ovamo? Svi su se oni jedan po jedan svračali k njemu i jedan po jedan iznosili mu svako svoju tužnu pripovijest, uvijek onu istu, samo malo drukčiju? I on je sve to slušao, do kraja strpljivo i mirno, i puštao je da se pred njime isplaču, jer je i to bilo za njih neko olakšanje. I za svakoga je od njih imao po koju dobru riječ. I svakome je gledao da pomogne. Koliko ih ima, koji duguju njemu — i samo njemu svoju današnju egzistenciju! To svi znamo.

AUKTOR KNJIGE »ADRIA FRAGE«, JOSEF MAERZ U ZAGREBU

Ugledni njemački geopolitički i geografski pisac, član Njemačke akademije u Münchenu, dr. Josef März, autor poznatog djela »Adriafrage«, doputovao je u Zagreb.

O njegovoj knjizi »Adriafrage« naš list je u par navrata opširno pisao, a i u broju od 14. maja o. g. smo objavili prijevod njegova članka o jug-tal. sporazumu i uplivi toga sporazuma na naš narod u Julijskoj Krajini. Članak smo bili prenijeli iz revije »Zeitschrift für Geopolitik«.

PETICIJA MAĐARSKOJ MANJINI U RUMUNJSKOJ DRUŠTVU NARODA

Prigodom posljednjeg zasjedanja Društva naroda predali su članovi Nacionalne mađarske federacije peticiju o postupku sa mađarskom manjinom u Rumunjskoj svima članovima Savjeta Društva naroda.

NAŠ ROD

Pravkar je izšla 8. številka »Našega roda«, katerega uređuje naš rojak Josip Ribičić. Osmu številku ima zelo bogato vsebino. Zastopani si sledeći avtorji: Vida Taufer, France Horvat, Oskar Hudač, Mara Husova, Pastuškin, Anton Ingolić, Karel Širok, Manko Golar, Andrej Debenak, Jože Župančič, Rafael Bačar, L. Marok, Janko Sicherl, Fr. Bajd.

List obsega dve poli in pol na dobrem papiru. Snov je umetniški ilustriran.

»Naš rod« izhaja u Ljubljani osemkrat med šolskim letom. Izdaja ga JUJ za dravsko banovino, a prejemajo ga naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22.50 v 9 mesečnih obrokih po Din 2.50.

NIKOLA ŽIC I TON SMERDEL U »HRVATSKOJ PROSVJETI«

U 4. broju Zagrebačke revije »Hrvatska Prosvjeta« objavljuje naš saradnik prof. Nikola Žic povijesni članak pod naslovom »Afera princa Siksta«.

U istom broju je takodier i članak našeg saradnika Tona Smerdela »Umetnik i kritik«, u kojem kritični prikazuje studiju Vice Zaninovića o Dinku Šimunoviću.

U Českoj je umro poznati politički vođa dr. Karel Kramarž. Dr. Kramarž ide među češke političare one predratne generacije, koja je kroz decenije spremala narodnu samostalnost Čeha i Slovaka. U češkoj političkoj i narodnoj povijesti devnaestoga i dvadesetoga vijeka nema mnogo takvih ličnosti, koje bi bile tako oštro politički izražene i tako javno svestrano aktivne kao dr. Kramarž, koji se za svoj poziv spremio studijem u Českoj i izvan nje.

Karel Kramarž se rodio 27. decembra 1860. kao sin građevnog poduzetnika. Završio je studije u Parizu na Diplomatskoj školi. Već u svojoj 20. godini je zajedno sa Masarykom ustanovio Realističku stranku, koja se desetak godina kasnije združila s Mladočeskom strankom. Tada je Kramarž postao zastupnikom u Carevinskom vijeću.

Dr. Karel Kramarž nije bio samo član i vođa čehoslovačke narodno-demokratske stranke, odnosno Narodnog ujedinjenja (siednocien): on po opće narodnom značenju svoga rada pripada cijelom češkom narodu, a zatim kao glavni vođa stranke sa širokim slavenskim programom i idejni vođa »Narodnih listy« zauzima i u Slavenstvu ugledno mjesto.

PRIJATELJ NAŠEGA NARODA, YVES CHATAIGNEAU, POSTAO JE DRŽAVNIM POTSEKRETAROM

Zagrebački »Obzor« donosi: Na mjesto Julesa Mocha, koji je imenovan državnim potsekretarom, imenovan je za generalnog tajnika kod pretsjednštva francuske vlade Yves Chataigneau. Chataigneau je po struci geograf. Šest godina proboravio je u našoj zemlji, a boravio je često u Zagrebu. Bio je neko vrijeme lektor francuskog jezika na sveučilištu u Beogradu, a prije nego što je stupio u diplomatsku službu stalno je suradjivao u »Obzoru«. Govori dobro hrvatski. Pisao je o našim prilikama stručne rasprave i publicističke članke. U našem sporu s Italijom zbog Rijeke, Istre i Dalmacije odlučno je stupio na našu stranu podkrepljujući svoja izlaganja geografsko-historijskim dokazima. Prošle godine dodijeljen je predsjedništvu vlade, a sada mu je povjereno važno mjesto glavnog tajnika, te će kao takav neposredno suradjivati s Leonom Blumom.

RUMUNJSKA ODBILA PONUDU ITALIJE

Povodom posjeta ministra vanjskih poslova Rumunjske Antonescu ministru Delbosu, listovi ističu, da Antonescu nije oduševljen ponudama Italije za sklapanje talijansko-rumunjskog ugovora, jer da ne želi izazvati nerazpoloženje u Francuskoj i Engleskoj.

FAŠIZEM NAPOVEDUJE »ŠESTLETKO«

Trst, maja 1937. — (Agis). Po izgledu Rusije in Nemčije napoveduje tudi fašizem gotovo delovno razdobje za kolonizaciju Abesinije. »Šestletka« se bo imenovala in bo trajala od leta 1937. do 1943. Dalje napoveduje tudi, da bodo vsi kolonizacijski delavci v Abesiniji vpisani v milicijo.

U FOND »ISTRE«

Elego Anton, Ljubljana . . . D 50.—
U prošlom broju objavljeno . . . D 40.636.60
Ukupno D 40.686.60

† MATEVŽ VADNAV

Kranj, 1. juna 1937. — Dne 24. maja t. l. je v Kranju, kjer se je naselil potem, ko je moral zapustiti svoj rojstni kraj Vel. Otok pri Postojni, preminul na posledicah teške bolezni dolgoletni član in večkratni odbornik našega društva tov. Matevž Vadnav. Pok Matevž je bil komaj 44 let star in zapušta ženo s tremi nepreskrbljenimi otroki. Zaposlen v eni zmed tukajšnjih tovarnen, kjer je služil kruh sebi in svoji družini, si je nakopal — ne po lastni krivdi — neozdravljivo bolezen, ki ga je spravila v prerani grob. Pokojnik je bil blag in pošten značaj in je bil vsled tega priljubljen in spoštovan, ne samo med nami emigranti, temveč tudi med svojimi stanovskimi tovariši, ki so mu, kakor člani našega društva, poklonili lep venec in se na njegovi zadnji poti polnoštevno poslovili od njega. Člani društva so mu položili na grob venec svežih nagelinov, medtem, ko mu je pevski zbor v slovo zapel dve žalostinki.

Dragi Matevž, počivaj v miru, mi Te pa ohranimo v trajnem spominu.

Žalujemo pa naše iskreno sožalje!

IZVANREDNA SKUPŠTINA »ISTRE« U ZAGREBU

U nedjelju 6. o. m. bit će izvanredna skupština društva »Istra« u Zagrebu u 10 sati prije podne u dvorani »Kola«, s ovim dnevnim redom:

1. Promjena pravila.
 2. Osnivanje pjevačkog društva.
- Skupština će se održati bez obzira na broj prisutnih članova.

DOKTORIRAO

G. Ivan Zaharija, naš saradnik, doktorirao je na zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Zaharija je rodom iz Zminja. — Čestitamo!

KOMPANJONA

Istrana, Primorca, sa kapitalom od D. 20.000 tražim za eksportni artikl. Zarada trajna. Eventualno dobije stan i hranu u Zagrebu onaj koji pristupi. Ponude na upravo lista pod »Ozbiljnost«

DJAČKI PLANINSKI DOM NA SLJEMENU

U pitomom kraju, u najbližoj okolini Zagreba, naći će svatko kraj za oporavak i razonodu. Dom je udaljen dvadeset minuta od piramide prema crkvi Sv. Jakov. Cijene su umjerene, a djaci imaju popust. Sve pitanje informacije mogu se dobiti telefonski iz samog Djačkog planinskog doma. Broj telefona 52-52. Preporuča se: Bonano Celestin.

ITALIJANSKA KNJIGA O DIPLOMACIJI

L. ALDOVRANDI MARESCOTTI: GUERRA DIPLOMATICA

V aprilski številki ljubljanske revije »Misel in delo« je izšlo tole poročilo dra Lava Cermelja o knjigi L. Aldovrandi Marescotti o kateri smo u kratkem poročili u božićni številki »Istre«. Prinašamo to zanimivo poročilo iz revije »Misel in delo« s dovoljenjem auktora samega.

Knjiga »Diplomatska vojna«, ki jo je spisal italijansk ambasador L. Aldovrandi Marescotti, je skoro edino delo te vrste od italijanske strane. Razni državni, diplomati in vojskovođe drugih narodov, ki so sodelovali pri svetovni vojni in pri mirovnih pogajanjih, so izdali obsežne spominske spise. Italijani pa so bili v tem pogledu dokaj skopi. Aldovrandi je hotel s to knjigo izpolniti to vrzel vsaj delno. To pa je tem laže storil, ker je bil sam soakter pri najvažnejših fazah svetovne vojne. Ko je Avstrija napovedala Srbiji vojno, je bil legacijski svetnik pri italijanskem poslanstvu na Dunaju in je prehodno nadomestoval samega poslanika. Ob sklepanju londonskega pakta, na podlagi katerega je Italija vstopila v vojno, je bil najožji sodelavec tedanjega italijanskega zunanjega ministra Sonnina in kot tak je tudi sestavil vojno napoved Avstro-Ogrski monarhiji. Sejam sveta četvorice, ki je odločevala pri mirovnih pogodbah v Parizu in ki so jo tvorili Wilson, Lloyd George, Clemenceau in Orlando, sta poleg tolmacha Mantoux prisostvovala samo še polkovnik Hankey in Aldovrandi. Ker se je vsak govor sproti prevajal v francoski, odnosno angleški jezik, je Aldovrandi imel dovolj časa, da si je napravil točne beležke. Po teh je tudi v glavnem sestavil svojo knjigo. Da bi ji dal še bolj poudarek resničnosti in točnosti, je ohranil obliko direktnega govora.

Priznati moramo, da se je avtor res trudil podati verno in resnično sliko,

dasi je tu ali tam tudi manj ugodna za Italijo. Tudi ni, kakor je to običajno pri drugih podobnih italijanskih knjigah, spisal knjige s sedanjega fašističnega stališča. Saj omenja celo Mussolinija samo dvakrat: v uvodu, ko se mu zahvaljuje, da je smel primerjati svoje beležke s dokumenti v arhivih zunanjega ministra, in neke v izveščku svojega dnevnika, ko omenja, da je socialistični poslanec Modigliani v oktobru 1917 radi nekega članka v »Popolo d'Italia« pozval Mussolinija na dvoboj.

Ton, v katerem je spisana knjiga, priča o diplomatatu stare šole. Nikjer ne napada in ne obsoja osebo kakve osebe ali dejanja, vedno polaga to, kar je morda sam hotel reči, na jezik drugim.

Aldovrandijev namen pri tej knjigi je bil predvsem ta, da ovrže očitke, da je Italija ob izbruhu svetovne vojne izdala Avstrijo, ter da postavi italijansko »zmažko« pri Pavi u »pravo luč« ter tako pokaže krivico, ki se je godila Italiji pri mirovnih pogajanjih. Radi tega dokazuje na podlagi lastnih beležki krivdo Avstro-Ogrske za izbruh svetovne vojne. Kot dokaz krivice, ki jo je morala trpeti Italija ob koncu vojne, pa navaja še posebej dejstvo, da sta »neki« srb. vojvoda in »neki« francoski general deset dni po premirju v Villi Giusti z emisarijem grofa Karolyja sklenili posebno premirje z Ogrsko.

Prvo poglavje (»Ob začetku svetovne vojne« julij-november 1914) prinaša Aldovrandijeve zapiske iz te dobe, s katerimi skuša odvaliti od Italije očitke »izdajstva«. Seveda vmes tudi marsikatera opazka za nima našega čitatelja, ki se podrobneje bavi z zgodovino svetovne vojne. Omenim naj samo ekscerat iz poročila, ki ga je poslal italijanski zunanji minister di San Giuliano neposredno po sestanku z avstrijskim zunanjim ministrom Berchtoldom v Opatiji meseca aprila 1914 »Berchtold

mi je nato govoril o nevarnosti, da lahko v doglednem času nastanejo na Balkanskem polotoku nove teritorialne izpremembe in da se v bližnji bodočnosti lahko razruši otomansko cesarstvo. Po njegovem mnenju je nemški cesar pesimist glede bodočnosti Turčije; Venizelos pa mu je izrazil bojazan, da se uturene Bolgarija sporazumeti s Srbijo ter si prisvojiti Kavalo in prepustiti Solun Srbiji. Toda ne glede na to se Berchtold boji, da se ne bi zopet ustanovila balkanska zveza, kateri bi se končno priključila tudi Bolgarija.

Drugo poglavje (»Reka v londonskem paktu«, 16. feb.—26. apr. 1915) je za avtorja posebno važno, ker z njim utemeljuje poznejše stališče Italije pri mirovnih pogajanjih v Parizu. Za nas pa je posebno radi tega zanimivo, ker zvemo iz njega, da se moramo tedanjemu francoskemu poslaniku v Londonu Paulu Cambonu zahvaliti, da ni bila že s samim londonskim paktom kompromitirana usoda Reke in vse vzhodne obale Jadranskega morja, kolikor ni bila že itak prisojena Italiji. Italijanski osnutek londonskega pakta je namreč zahteval, da naj bi Evropa šele po končani vojni sklepala o usodi omenjenega teritorija ob zgornjem in spodnjem delu Jadrana. P. Cambon, ki je redigiral francosko besedilo, pa je napisal, da bodo štiri vele-sile, ki tvorijo antanto, severno ozemlje prisodile Hrvatski, južno pa Srbiji in Crni gori. V tem pogledu je po Aldovrandijevi sodbi Cambon celo prekosil ruskega ministra Sazonova, ki se je protivil samo odstopu Dalmacije in istrskih otokov Italiji. Značilno za pripravljalne razgovore, ki so dovedli do londonskega pakta, je dejstvo, da nobena izmed sklepajočih držav ni računala s popolnim razpadom Avstro-Ogrske monarhije, še manj pa z ustanovitvijo zedinjene Jugoslavije.

V tretjem poglavju (»Z interaliirano komisijo v Rusiji«) nas popelje avtor v začetku 1917 v Rusijo, odkoder so že tedaj prihajali nepovoljni glasovi o vojaški moči in sposobnosti velikega carstva. V svojem dnevniku je 4. februaria 1917 zabeležil, da

so se zbrani zastopniki antante razgovarjali med drugim tudi o srbskih (jugoslovanskih?) ujetnikih in o želji srbske vlade da bi smela poslati lastne komisije v Italijo za rekrutiranje teh ujetnikov.

Četrto poglavje (»Sestanki v Rapallu in Peschieri« 6. 7 in 8 nov. 1917) je moral biti avtorju posebno težko, kajti v njem piše na široko o polomu italijanske armade pri Kobaridu, in sicer očitno brez olepšavanja in pod neposrednim vtisom same katastrofe. Iz tega poglavja jasno izhaja, da sta se po mnenju članov vseh antantnih držav Cadorna in Porro izkazala kot nesposobna. Radi tega so na neki taki skupni seji tudi sklenili, da naj se ta dva odstavita radi forme in italijanskemu kralju na ljubo pa naj se Cadorna formalno poviša za člana novega vrhovnega vojaškega sveta v Parizu in tako odstrani od armade. Sonnino sam je v tistih dneh izjavil o Cadorni: »Kadar človek ni več za nobeno rabo, mu preostaje samo še strel iz revolveria«. Vendar se celo v tedanjem kritičnem položaju ni italijanski minister Sonnino mogel vzdržati, da ne bi pokazal svojega strahu pred izpremenjeno, dasi še ne boljševiško Rusijo in pred nevarnostjo, da bi se pojavile tudi manjše države (sc. Srbija!) s svojimi željami in zahtevami. Da ne bi bila Italija prisiljena umakniti svojih čet iz Albanije in za njimi braniti nove postojanke ob Pavi, si je izmislila vest o neki nemški diviziji, ki se je baje izkrcala pred Dračem.

Že peto poglavje (»Premirje z Avstro-Ogrsko« 28 okt. — 6 nov. 1918) razkriva vso animoznost Italije proti nastajajoči Jugoslaviji in kaže v pravi luči njene zastopnike. Tako je Orlando na seji, kateri je prisostvoval tudi Vesnić, izjavil, da »ne pozna bolj italijanskega mesta, nego je Reka: Reka je bolj italijanska kakor Rim«. Važno so za nas ona mesta tega poglavja, ki govore o trgovinski mornarici prejšnje Avstrije, še posebej pa o njeni vojni mornarici, ki je prešla tedaj v roke Jugoslovancem.

(Konec v prihodnji številki)